

УДК 338.48:657.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-5-7>**Білозубенко В.С.**

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин, регіональних студій та туризму
Університету митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1269-7207>

Разінькова М.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
регіональних студій та туризму
Університету митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1590-7428>

Небаба Н.О.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
регіональних студій та туризму
Університету митної справи та фінансів,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1264-106X>

Bilozubenko Vladimir

Doctor of Economic Science, Associate Professor,
Head of the Department of International Economic Relations
Regional Studies and Tourism, University of Customs and Finance

Razinkova Mila

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Relations
Regional Studies and Tourism, University of Customs and Finance

Nebaba Natalia

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Relations
Regional Studies and Tourism, University of Customs and Finance

РОЗРАХУНКОВІ ОПЕРАЦІЇ, ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

SETTLEMENT OPERATIONS, DOCUMENTATION AND ANALYSIS IN THE TOURISM BUSINESS

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано розрахункові операції в туристичному бізнесі. Визначено, що порядок ведення обліку та оподаткування зумовлений особливим характером операцій із надання туристичних послуг, що передбачають широке використання посередницьких схем, та наявністю спеціальних норм у Податковому кодексі. Узагальнено, що документи туроператора можна класифікувати за низкою ознак. Визначено, що процес прийняття рішень у різних управлінських середовищах стикається з багатьма проблемами, оскільки щодня створюються дедалі більші масиви даних. Туристичний бізнес за допомогою інструментів аналітики приймає рішення та вибудовує стратегію подальшої діяльності. У процесі оцінки ефективності діяльності туристичного бізнесу та пошуку шляхів її підвищення важливу роль відіграє раціональна організація економічного аналізу.

Ключові слова: туристичний оператор, бізнес, аналіз, документи, бухгалтерський облік.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы расчетные операции в туристическом бизнесе. Определено, что порядок ведения учета и налогообложения обусловлен особым характером операций по предоставлению туристических услуг, предусматривающих

широкое использование посреднических схем, и наличием специальных норм в Налоговом кодексе. Обосновано, что документы туроператора можно классифицировать по ряду признаков. Определено, что процесс принятия решений в различных управленческих средах сталкивается со многими проблемами, поскольку ежедневно создаются все большие массивы данных. Туристический бизнес с помощью инструментов аналитики принимает решения и выстраивает стратегию дальнейшей деятельности. В процессе оценки эффективности деятельности туристического бизнеса и поиска путей ее повышения важную роль играет рациональная организация экономического анализа.

Ключевые слова: туристический оператор, бизнес, анализ, документы, бухгалтерский учет.

ANNOTATION

The article analyzes the settlement operations in the tourism business. It is determined that the procedure of accounting and taxation is due to the special nature of operations for the provision of tourist services, which provide for the widespread use of intermediary schemes, and the presence of special rules in the Tax Code. It was generalized that documents of the tour operator can be classified on a number of signs: on a circle of users of documentation, it is possible to allocate documents for internal use

and for use by the third parties. According to the source of information contained in the document, there are incoming and outgoing; according to the degree and form of expression of will in the document can be divided into conciliatory, imperative, permissive, recommendatory and advisory documents. The tourism industry is a diversified production complex, which is engaged in the reproduction of conditions for travel and recreation, the production of a tourist product. Scientific progress, the development of means of transportation continue to contribute to the growth of the tourism and hotel industry. It is determined that the decision-making process in different management environments faces many problems, as more and more data sets are created every day. The tourism business uses decision-making tools to make decisions and build a strategy for further activities. Rational organization of economic analysis plays an important role in the process of assessing the effectiveness of the tourism business and finding ways to improve it. The analysis is an integral part of the tourism business, as it allows you to assess its functioning, predict further development, identify ways to improve efficiency. An important feature of the development of analysis in the current conditions is the use in the process of its implementation of the latest achievements of world science and practice, enrichment of methodological arsenals, widespread use of heuristic methods, and expansion of the objects of analysis. The importance of analysis increases due to the clear division of responsibilities for management decisions, increasing the motivation to choose the most effective management options in a competitive environment.

Key words: tour operator, business, analysis, documents, accounting.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Туризм є величезною та важливою економічною діяльністю. Із погляду міжнародної торгівлі туризм є найбільшою у світі галуззю сфери послуг. Туристичний бізнес – це вид діяльності, який складається з певних заходів, спрямованих на споживачів туристичних послуг. В Україні туризм стає важливою сферою діяльності, з кожним роком обсяг туристичного експорту зростає, а державне управління туризмом спрямоване на формування конкурентоспроможного туристичного комплексу, розвиток в'їзного та внутрішнього туризму як доходного складника економіки [1]. Сьогодні туризм є однією з провідних галузей у сфері структурної перебудови економіки [2]. Світова туристична галузь розглядається як найкращий інструмент досягнення цілей сталого розвитку [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Незважаючи на швидкі темпи розвитку туризму у світі, зарубіжні та вітчизняні дослідження специфіки розвитку ринку туристичних послуг ще не отримали достатнього поширення. Серед досліджень вітчизняних учених у цій галузі слід виділити роботи Ю. Опанащука [1], Б. Байди [2], Ю. Чириченко [3], Т. Сокол [4], Б. Опрі [5], Г. Негоди [11] та ін., котрі акцентують свою увагу, головним чином, на проблематиці розвитку туристичної галузі та туристичного бізнесу в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідження таких складників туристичного бізнесу, як розрахун-

кові операції, документаційне забезпечення та аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Індустрія туризму являє собою багатогалузевий виробничий комплекс, який займається відтворенням умов для подорожей і відпочинку, тобто виробництвом туристського продукту [4]. Науковий прогрес, розвиток засобів пересування продовжують сприяти зростанню туристичної та готельної індустрії. Подорожі стають усе більш зручними, швидкими і безпечними, а асортимент послуг, що надаються, неухильно зростає, вражаючи своєю різноманітністю [5].

Порядок ведення обліку та оподаткування в туристичному бізнесі зумовлений особливим характером операцій із надання туристичних послуг, що передбачають широке використання посередницьких схем, та наявністю спеціальних норм у Податковому кодексі [6]. Відповідно до п. 19 ст. 7 Закону № 222, туристична діяльність підлягає ліцензуванню. Для отримання ліцензії потрібно подати до органу ліцензування заяву за формою Додатка 1 до Ліцензійних умов № 991 та надати відповідний перелік необхідних документів [7]. Мінімальний розмір фінансового забезпечення туроператора має становити суму, еквівалентну не менше ніж 20 тис євро або 10 тис євро, якщо надаються послуги тільки з внутрішнього та в'їзного туризму.

Із 1 серпня 2020 р. платники податків зможуть використовувати програмні РРО. Суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі (із застосуванням електронних платіжних засобів, платіжних чеків, жетонів тощо) під час продажу товарів (надання послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, а також операції з приймання готівки для подальшого її переказу, зобов'язані надавати особі, яка отримує або повертає товар, отримує послугу або відмовляється від неї, розрахунковий документ установленої форми та змісту на повну суму проведеної операції, створений у паперовій та/або електронній формі (у тому числі, але не виключно, з відтворенням на дисплеї реєстратора розрахункових операцій чи дисплеї пристрою, на якому встановлений програмний РРО QR-коду, який дає змогу особі здійснювати його зчитування та ідентифікацію з розрахунковим документом за структурою даних, що в ньому міститься, та/або надсиланням електронного розрахункового документа на наданий такою особою абонентський номер або адресу електронної пошти) [8].

Із 1 січня 2021 р. використання РРО стає обов'язковим для ФОП – платників єдиного податку, які здійснюють діяльність туристичних агентств, туристичних операторів. Протягом 2020 р. якщо обсяг доходу ФОП – платника єдиного податку 2–4-ї груп перевищить 1 млн грн, то для такого ФОП використання

РРО стає обов'язковим із першого числа кварталу, який настає після моменту такого перевищення.

Туроператор як юридична особа може вибрати загальну систему або третю групу спрощеної системи оподаткування. У разі вибору спрощеної системи оподаткування ставка єдиного податку – 3% доходу для платників ПДВ та 5% доходу для неплатників ПДВ (п. 293.3 ст. 293 Податкового кодексу). При цьому обсяг доходу протягом календарного року не повинен перевищувати 5 млн грн.

Туроператорам на загальній системі оподаткування, які не є платниками ПДВ, потрібно враховувати те, що за досягнення загального обсягу оподатковуваних операцій із постачання товарів/послуг, поставлених протягом останніх 12 календарних місяців, 1 млн грн (без урахування ПДВ) вони зобов'язані зареєструватися платниками ПДВ (п. 181.1 ст. 181 Податкового кодексу). Водночас туроператор, який не досяг цього обсягу, має право добровільно зареєструватися платником ПДВ (п. 182.1 ст. 182 Кодексу). Для турагентів – юридичних осіб можливі ті самі варіанти вибору системи оподаткування, що й для туроператорів [6].

Визначення доходів і витрат туроператором здійснюється за кожним укладеним договором на туристичне обслуговування. Якщо турагент є юридичною особою, то посередницькі операції він обліковує аналогічно туроператору-посереднику [8].

Об'єктом оподаткування податку на прибуток є прибуток із джерелом походження з України та за її межами. Це означає, що туроператор – юридична особа на загальній системі оподаткування, у якого доходи за минулий звітний (податковий) рік не перевищують 20 млн грн, визначає об'єкт оподаткування податком на прибуток за правилами бухгалтерського обліку. А якщо туроператор є «високодохідним», тобто обсяг його доходу понад 20 млн грн, він коригує фінансовий результат до оподаткування на різниці за загальними правилами розділу III Податкового кодексу. Особливих правил визначення різниці для туроператорів не передбачено. Так само як і туроператор, турагент – юридична особа на загальній системі оподаткування визначає об'єкт оподаткування податком на прибуток за правилами бухгалтерського обліку. «Високодохідні» турагенти визначають різниці, на які коригують фінансовий результат до оподаткування, за загальними правилами розділу III Податкового кодексу [8].

Туристичний тур, створений менеджером, повинен мати обов'язкове методичне забезпечення. Методичне забезпечення втілюється у вигляді підготовки спеціальної документації, яка дає змогу повністю описати тур, процеси його виробництва і послуги, що надаються туристам. Це необхідно для чіткої, оперативної і гнучкої роботи співробітників туристичної фірми, а також для можливості постійного контр-

олю за вмістом туру, його виконанням і для роботи над його вдосконаленням.

Документи туроператора можна класифікувати за низкою ознак: за колом користувачів документації можна виділити документи для внутрішнього користування і для користування третіми особами; за джерелом інформації, що міститься в документі, бувають вхідні та вихідні; за ступенем і формою волевиявлення в документі можна виділити погоджувальні, імперативні, дозвільні, рекомендаційні та консультативно-роз'яснювальні документи [10].

Провідною класифікацією документів у туристичному бізнесі є класифікація по відношенню вмісту в документах інформації до тієї чи іншої сфери діяльності туроператора. На підставі цієї класифікації можна виділити: статутні документи; бухгалтерські та статистичні документи; документи внутрішнього розпорядку; документи, що регламентують відносини з постачальниками; документи, що регламентують відносини з агентами; документи, що регламентують відносини з туристами; документи, що регламентують відносини з партнерами [10].

Статутні документи туроператора мають низку характеристик: їх наявність і юридична сила необхідні за чинними на території країни або регіону законами і підзаконними актами (наприклад, на території України будь-який туроператор зобов'язаний мати ліцензію); вони є підтвердженням легальності туристичного бізнесу і містять мінімум інформації про правові основи діяльності туроператора.

Важливим елементом обслуговування клієнта є документальне оформлення взаємин. При цьому документи можуть бути розділені на три групи [11]: документи для замовлення (замовлення, лист бронювання, підтвердження бронювання); документи для клієнта (договір, путівка, страховий поліс, квиток на транспорт); документи, що підтверджують особу туриста (паспорт, доручення на дітей і т. п.).

Перелік документів стосовно конкретного туру залежить від безлічі чинників: набору послуг, виду туру, країни призначення, індивідуального чи групового туру, наявності дітей і т. д. і повинні відповідати нормативно-правовим документам України і країни (країн) перебування. Заявка туриста (групи туристів) на бронювання туру повинна бути оформлена на спеціальному бланку. Заявка містить зведення про намір придбати ті чи інші туристичні послуги. Згідно із Законом України «Про туризм» [12], реалізація туристичного продукту здійснюється на підставі договору. Основними видами договорів є такі:

1. Договір із туристом. Це договір на туристичне обслуговування (ст. 20 Закону № 324). Згідно із ним, туроператор (який укладає договір особисто або через туристичного агента) зобов'язується надати за замовленням туриста комплекс туристичних послуг, а турист зобов'язується його оплатити. До цього догово-

ру застосовуються загальні положення договору про надання послуг. Слід зазначити, що якщо договір уже укладено, то змінити ціну туристичного продукту можливо тільки у разі зміни тарифів на транспортні послуги, запровадження нових (підвищення діючих) податків і зборів або зміни курсу гривні до іновалюти, в якій виражено вартість туристичного продукту. При цьому змінити ціну туру можна не пізніше як за 20 днів до його початку і не більше ніж на 5%.

2. Договір з іншими СПД. Це так звані прямі договори надання послуг у рамках туристичного продукту (проживання, перевезення, харчування, екскурсійного обслуговування тощо). Слід зазначити, що такі послуги СПД надають туроператору в рамках договору туристичного обслуговування, проте можливо формування туристичного продукту і на підставі посередницьких договорів.

3. Договір із туристичним агентом. Туроператор співпрацює з турагентом на підставі посередницького договору. Як правило, туроператор укладає з турагентом агентський договір про надання послуг із реалізації туристичного продукту. У цьому разі агентська діяльність – це підприємницька діяльність, яка полягає в наданні турагентом послуг туроператору під час здійснення ним господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок туроператора, якого він представляє (п. 1 ст. 295 Господарського кодексу).

4. Договір з іншим туроператором. Туристичний оператор може виступати як туристичний агент іншого туроператора з реалізації туристичного продукту останнього. Таку діяльність туроператор (як турагент) здійснює також на підставі агентського договору або договору доручення з іншим туроператором, але вже як посередник. Туроператору, який виступає у ролі туристичного агента, потрібно укласти договори на туристичне обслуговування з туристами від імені того туроператора, який фактично надає туристичні послуги туристам (а не від свого імені).

5. Договір на посередницьку діяльність. Окрім посередницької діяльності з реалізації турів інших туроператорів, туроператор може надавати посередницькі послуги з реалізації клієнтам проїзних квитків, страхування туристів, бронювання готелів тощо. У такому разі туроператор (як посередник) укладає агентські договори або договори доручення саме з виконавцями цих послуг. Отже, у своїй діяльності турагент виступає тільки як посередник суб'єктів туристичної діяльності [11].

Невід'ємним додатком до договору туристичної фірми з клієнтом під час продажу туру, відповідно до вищевказаного закону, є туристична путівка. Туристична путівка – це документ, що підтверджує факт передачі туристичного продукту. Туристичний ваучер – документ, що встановлює право туриста на послуги, що входять до складу туру, і підтверджуючий факт їх

передачі. Ваучер – документ, який є підставою і гарантією для отримання туристом оплаченої послуги або комплексу послуг у суб'єкта туристичної діяльності, що надає послуги. У разі замовлення туристом послуг у різних суб'єктів туристичної діяльності турист отримує ваучери в кількості, пропорційній кількості суб'єктів туристичної діяльності. Ваучер оформляється суб'єктом туристичної діяльності, що реалізує туристу послугу або комплекс послуг.

Бухгалтерські або статистичні документи туроператора мало чим відрізняються від подібних документів фірм, що займаються іншими видами комерційної діяльності. Їхніми характерними рисами є: суворо встановлений державними владними органами зразок документів і правила їх заповнення; дана документація призначена як для внутрішнього користування, так і для надання третім особам (наприклад, звіти перед податковою інспекцією або позабюджетними фондами); встановлені державними органами правила зберігання цієї документації; право складання та підпису бухгалтерських або статистичних документів належить обмеженому колу осіб, що закріплюється статутом або наказами туроператора [13].

Бухгалтерські документи переважно регулюють такі сфери роботи туроператора: здійснення готівкових та безготівкових розрахунків; дотримання касової дисципліни; виплата встановлених податків і зборів; нараховування заробітної плати співробітникам; грошові або майнові відносини між засновниками фірми; інвентаризація та облік фондів фірми; накопичення резервних фондів; облік і контроль дебіторської та кредиторської заборгованості фірми [13].

Статистичні документи надаються у відповідні статичні органи, які займаються рекомендаціями з підвищення ефективності макроекономічного державного регулювання туристичного ринку.

Внутрішньослужбові документи призначені тільки для внутрішнього користування і зазвичай регулюють: відносини менеджменту туроператора з персоналом (особисті справи співробітників, трудові договори, посадові інструкції, накази по найму, просуванню по службі, звільненню, наданню відпусток тощо); організаційні питання поточної діяльності фірми (штатний розклад, графік робочого дня, організаційна структура фірми, схеми взаємин між відділами); проблеми ергономічності, екологічності та безпеки трудової діяльності (правила пожежної безпеки на робочому місці, плани евакуації на випадок пожежі і т. д.) [14].

Процес прийняття рішень у різних управлінських середовищах стикається з багатьма проблемами, оскільки щодня створюються дедалі більші масиви даних. Туристичний бізнес за допомогою інструментів аналітики приймає рішення та вибудовує стратегію подальшої діяльності. У процесі оцінки ефективності діяльності туристичного бізнесу та пошуку шляхів її

підвищення важливу роль відіграє раціональна організація економічного аналізу. Але на практиці належні підходи до забезпечення якісного проведення аналітичних робіт реалізуються частково, що негативно позначається на результативності фінансової діяльності. Окремим аналітичним дослідженням мають підлягати такі економічні явища і процеси, що вимагають оцінки для забезпечення ефективності діяльності туристичного бізнесу: ділова активність, фінансові і комерційні ризики, кредитоспроможність тощо.

Аналіз виступає невід'ємним елементом діяльності туристичного бізнесу, оскільки дає змогу провести оцінку його функціонування, спрогнозувати подальший розвиток, виявити способи підвищення ефективності. Вагомою особливістю розвитку аналізу в нинішніх умовах є використання в процесі його проведення останніх досягнень світової науки і практики, збагачення методичних арсеналів, широке використання евристичних методів, розширення об'єктів аналізу. Значення аналізу зростає у зв'язку з чітким розмежуванням відповідальності за прийняті управлінські рішення, посилення мотивації вибору найефективніших варіантів управління в умовах конкуренції.

Для підвищення ефективності діяльності туристичного бізнесу необхідно забезпечити комплексність аналізу. Комплексний аналіз зобов'язаний стати тим інструментом, за допомогою якого аналіз діяльності туристичного бізнесу виконуватиме свою багатопільову функцію у сучасній економічній системі. Він виступає як засіб отримання цілісного знання про бізнес, розуміння діяльності економічного суб'єкта. Вирішення актуальних проблем аналізу потребує широкого застосування економіко-математичних і евристичних методів, сучасних комп'ютерів та програмних забезпечень, що, своєю чергою, дасть змогу скоротити розміри інформаційних потоків та знизити ймовірність помилок у вихідній інформації.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сьогодні, дотримуючись побажань клієнтів, туроператори пропонують до уваги своїх споживачів широкий перелік туристичних послуг, організовуючи різноманітні туристичні маршрути, у зв'язку з чим туристи можуть комфортно відпочити як у межах своєї батьківщини, так і відвідавши закордонні країни. Розрахункові операції туристичного бізнесу мають свої особливості. Для обліку та оподаткування операцій у сфері туристичної діяльності велике значення має той факт, що туристичний продукт та туристичні послуги є саме послугами, а не товаром. У зв'язку із цим і в бухгалтерському, і в податковому обліку туристичні операції відображаються як операції з послугами. Формуючи туристичний продукт, який часто включає у себе цілий комплекс туристичних послуг, туроператор може вступати з контрагентами

(готелями, пансіонатами, перевізниками, екскурсійними бюро і т. д.) у різні договірні відносини й укладати різні типи договорів. Однак, як правило, це бувають прямі договори купівлі-продажу послуг або посередницькі договори. Оскільки туристичний продукт являє собою комплекс туристичних послуг, то в цілях бухгалтерського обліку туроператор застосовує норми і положення, що регулюють порядок визнання доходів та витрат від надання послуг. Будь-яких спеціальних норм щодо оподаткування туристичної діяльності Закон України «Про податок на прибуток» не містить, а тому оподаткування операцій у туроператора відбувається у загальнозстановленому порядку з урахуванням можливих варіантів формування туристичних пакетів.

Обробка та систематизація великих масивів документів – невід'ємні елементи діяльності туристичного бізнесу. Чітко налагоджене діловодство, організоване відповідно до чинного законодавства та яке відповідає вимогам стандартів та інструкцій, що регламентують роботу з документами, багаторазово підвищує ефективність управління і забезпечує захист комерційних інтересів. Документаційне забезпечення необхідне в будь-якій туристичній фірмі незалежно від її організаційно-правової форми, характеру і змісту діяльності, компетенції та інших чинників. Аналіз туристичного бізнесу сприяє розробленню стратегії розвитку, обґрунтовує вибір оптимальних варіантів управлінських рішень, здійснює контроль над їх виконанням, оцінює результати діяльності, виявляє причини недоліків. В умовах сьогодення аналіз являє собою динамічну систему та є важливим елементом у системі управління, дієвим засобом виявлення недоліків, основою розроблення обґрунтованих управлінських рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Опанащук Ю.Я. Туристичний бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. Вип. 46. С. 181–188.
2. Байда Б.Ф. Туристичний бізнес та соціальна відповідальність. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. Вип. 1. С. 33–37.
3. Чириченко Ю.В., Корнєєв М.В., Сухацька І.Ю. Українські туристичний та готельно-ресторанний бізнес у міжнародних процесах сталого розвитку. *Економічний простір*. 2018. № 134. С. 79–88.
4. Сокол Т.Г. Основи туризмознавства. Київ : Інститут туризму, 2006. 76 с.
5. Опря Б.О. Туристичний і готельний бізнес: грані взаємодії. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2014. Вип. 9. С. 383–386.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

8. Ліра: Закон. Нові терміни обов'язкового використання ПРО. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/196393_nov-termni-obovyazkovogo-vikoristannya-pro.
9. Туристична діяльність: облік та оподаткування. *Офіційно про податки*. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005703-turistichna-diyalnist-oblik-ta-opodatkovannya>.
10. Шендригоренко М.Т., Яковенко Ю.В. Основні засоби: проблемні аспекти визначення та організації документообігу на підприємствах. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 2. С. 93–100.
11. Негода Г.А. Визначення сутності туризму та його вплив на соціально-економічний розвиток регіону. *Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому»*. 2013. № 17. С. 246–251.
12. Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
13. Криштопа І.І. Бухгалтерський облік в системі стратегічного управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2012. Вип. 9 (2). С. 223–231.
14. Левченко О.П., Ряба Л.В. Господарський механізм підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства колективної форми власності. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2012. Вип. 9. С. 183–188.
6. Podatkovyj Kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. No. 2755-VI vid 02 grud. 2010 r. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (accessed 10 October 2020).
7. Zakon Ukrainy «Pro licenzuvannya vydiv ghospodarskoji dijalnosti» [Law of Ukraine “On licensing of economic activities”] vid 02.03.2015 r. no. 222-VIII Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (accessed 10 October 2020).
8. Ligha: zakon. Novi termini obov'язkovogho vykorystannja RRO [New terms of obligatory use of RRO]. Available at: https://biz.ligazakon.net/ua/news/196393_nov-termni-obov-yazkovogo-vikoristannya-rrro (accessed 11 October 2020).
9. Visnyk oficijno pro podatky. Turystychna dijalnistj: oblik ta opodatkovannja [Tourist activity: accounting and taxation]. Available at: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005703-turistichna-diyalnist-oblik-ta-opodatkovannya> (accessed 11 October 2020).
10. Shendryghorenko M.T., Jakovenko Ju.V. (2017) Osnovni zasoby: problemni aspekty vyznachennja ta orghanizaciji dokumentoobighu na pidpryjemstvakh [Fixed assets: problematic aspects of the definition and organization of document management in enterprises]. *Visnyk Doneckogho nacionalnogho universytetu ekonomiky i torghivli im. Mykhajla Tughan-Baranovskogho. Serija : Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 93–100.
11. Neghoda Gh.A. (2013) Vyznachennja sutnosti turyzmu ta jogho vplyv na socialjno-ekonomichnyj rozvytok rehionu [Defining the essence of tourism and its impact on socio-economic development of the region]. *Visnyk DITB. Serija : Ekonomika, orghanizacija ta upravlinnja pidpryjemstvamy turystychnoji indusriji ta turystychnoji ghaluzi v cilomu*, vol. 17, pp. 246–251.
12. Zakon Ukrainy «Pro turyzm» [Law of Ukraine “On Tourism”] no. 324/95-VR vid 15 veresnja 1995 roku. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 11 October 2020).
13. Kryshtopa I.I. (2012) Bukhghalterskyj oblik v systemi strategichnogho upravlinnja pidpryjemstvom [Accounting in the system of strategic management of the enterprise]. *Ekonomichni nauky. Ser. : Ekonomika ta menedzhment*, vol. 9 (2), pp. 223–231.
14. Levchenko O.P., Rjaba L.V. (2012) Ghospodarskyj mekhanizm pidvyshhennja efektyvnosti vyrobnychoji dijalnosti pidpryjemstva kolektyvnoji formy vlasnosti [The economic mechanism of increase of efficiency of production activity of the enterprise of a collective form of ownership]. *Suchasni problemy ekonomiky ta pidpryjemnyctvo*, vol. 9, pp. 183–188.

REFERENCES:

1. Opanashhuk Ju.Ja. (2020) Turystychnyj biznes v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku [Tourism business in Ukraine: state and prospects of development]. *Strateghija ekonomichnogho rozvytku Ukrainy*, vol. 46, pp. 181–188.
2. Bajda B.F. (2019) Turystychnyj biznes ta socialjna vidpovidalnistj [Tourism business and social responsibility]. *Naukovyj visnyk Mukachivskogho derzhavnogho universytetu. Ser. : Ekonomika*, vol. 1, pp. 33–37.
3. Chyrychenko Ju.V., Kornjejev M.V., Sukhacjka I.Ju. (2018) Ukrainjski turystychnyj ta ghoteljno-restorannyj biznes u mizhnarodnykh procesakh stalogho rozvytku [Ukrainian tourist and hotel and restaurant business in international processes of sustainable development]. *Ekonomichnyj prostir*, vol. 134, pp. 79–88.
4. Sokol T.Gh. (2006) *Osnovy turyzmoznavstva* [Fundamentals of tourism]. Kiev: Instytut turyzmu. (in Ukrainian)
5. Oprja B.O. (2014) Turystychnyj i ghoteljnij biznes: ghrani vzajemodiji [Tourism and hotel business: the facets of interaction]. *Visnyk Kam'janecj-Podiljskogho*